

Semavi dinlerde Örtü/Hicab

<"xml encoding="UTF-8?">

Kadının vakarlı ve emin oluşu-6

Bu konuda İncil şöyle demektedir: "Aynı suretle kadınlar da iftiracı değil, vakarlı, ayık, her şeyde sadık olsunlar. "

7-Yabancılarla kötü niyetle bakmaktan sakınmak

Mukaddes kitab bu konuda da şöyle diyor: "Zina etmeyeceksin..." denildiğini işittiniz. Fakat ben size derim: "Bir kadına şehvetle bakan her adam zaten yüreğinde onunla zina etmiştir ve eğer sağ gözün sürçmene sebep oluyorsa onu çıkar ve kendinden at; çünkü senin için azandan birinin yok olması, bütün bedeninin cehenneme atılmasından iyidir ve eğer sağ elin sürçmene sebep oluyorsa onu kes ve kendinden at. Çünkü senin için azandan birinin yok olması bütün bedeninin cehenneme gitmesinden iyidir. "

Hakeza Matta İncili 18. Bab'da bu tavsiye defalarca zikr edilmiştir: "Elin veya ayağın sürçmene sebep oluyorsa onu kes ve kendinden at, sana çolak veya topal olarak hayata girmek, iki el veya iki ayağın olarak ebedi ateşe atılmaktan iyidir. Gözün sürçmene sebep oluyorsa onu çıkar kendinden at. Sana hayata tek gözlü girmek, iki gözlü olarak cehennem ateşine atılmaktan iyidir. "

Bernaba İncilinde de yabancı kadına bakmak günah sayılmış ve utanç verici bir iş olarak kabul edilmiştir: "O halde kadınlara bakan ve Allah'ın kadını insanın iyiliği için yarattığını unutan kimse onu sevmiş ve onu istemiştir.

Bu şehvet onu öyle bir yere ulaştırmıştır ki sevgilinin benzediği her şeyi sevmekte ve böylece hatırladığında utanacağı günaha düşmektedir. İnsan gözlerini dizginlerse hislerin efendisi olur ve teşebbüs etmediği şeyi istemez. Böylesi bir beden ruhun emri altına girer, dolayısıyla gemi rüzgarsız hareket etmediği gibi beden de hissiz günah işleyemez. "

Ehl-i Beyt'ten nakl edilen bir hadiste de Hz. İsa (a. S) şöyle buyurmuştur: "Kadınlara bakmaktan sakının, zira bu kalpte şehveti uyandırır. Bakan insana fitne uyandırması için bu yeterlidir. "

Doktor Sadiki "Feteyatna" kitabında "Hz. Mesih ve örtü" başlığı altında şehvetten sakındıran

Matta İncili'ndeki ayetleri naklettikten sonra şöyle demektedir: "Hz. Mesih'in de diğer peygamberler gibi nasıl da (büyük şiddetle) sürçtürücü bakışlardan sakındırdığını görüyoruz; acaba bu hüküm (bakışın haram oluşu) bugünkü kadınların laubaliliği ve kadınların örtüsünde gösterilen müsamaha ile örtüşüyor mu? Eğer böyle olsaydı (örtünmemek veya süslenmek caiz olsaydı) o halde erkekler nasıl gözlerini kapatabilir di? O zaman sürekli evlerinde kalması gerekirdi. Dolayısıyla da günaha bakmamak için kadınların örtünmesi gerekir. Nitekim bu konuyu bakmak ve örtü ile ilgili Kur'an ayetlerinde de görmekteyiz. "

Yukarıdaki sözlerde yazar kadınlara bakmanın haram olduğunu, kadınların örtüsünün farz olduğuna delil göstermiştir. Şüphesiz bazı alimlerin dediği gibi bu tam bir delil olmamakla birlikte, kadınlara örtü farz olmadığı takdirde yabancı kadına bakmanın haram oluşunun hiç bir şey ifade etmediğini akıl sahibi herkes kabul eder. Böyle bir olay yasama hikmetini ve maslahatını ortadan kaldırır. O halde bu iki hüküm arasındaki akli gerekliliği inkar etmek mümkün değildir.

Mirça İlyada "Din Ansiklopedisi" adlı eserinde "Dini örtü" başlıklı makalede bu konuda şöyle yazmaktadır: "İsa Mesih, Elyuna dağı hitabesinde insanlara kendilerini örttükleri şeyle oyalanamamalarını, bunun yerine kendilerini Allah'ın ruhani melekutunun ve adaletinin istikrari için adamalarını söylemiştir. (Matta İncil'i, 6. Bab, 25-34. Ayetler)

Hz. İsa'nın havarisi Pavlus da Mesihilere örtülerinin "Allah'ın silahı"nın bir göstergesi olması gerektiğini söylüyor, adalet önlüğünden ve iman kalkanından söz ediyordu." (Pavlus'un Efesoslulara mektubu, 6. Bab, 11-17. Ayetler)

Kadınlar için özel tavsiyelerde bulunuyordu. Bu esas üzere güzellikleri; kıvrımlı saçlarının görünür şekilde süslenmesi, altınlar takınması veya süslü elbiseler giymesi şeklinde olmamalı; sadece sakin ve mütevazi bir ruhun süslenmesi biçiminde olmalıydı. " (1. Bölüm, 3. Bab, 3-4. ayetler)

Rum Katolik kilisesi her ne kadar bu hükmü nesh etse de saçların örtünmesi adeti elçi Pavlus'un mektubunda önemle vurgulanmıştır. Kelimi olmayan Mesihilerin, Kelimi olan Mesihilere verilen eğitime ihtiyaçları vardı.

Onların da şunu bilmesi gerekiyordu: "Kadınların başı açık olarak sokağa çıkması bir utançtır. Kelimi muhafazakarları arasında evli kadınların peruk takmaları bilinmeyen bir şey değildi. Batı topraklarındaki ruhani olmayan kültürlerde de saçları örtmek tevazu ve iffetin bir göstergesi sayılıyordu. Kadının saçları örtününce erkeğin isteklerini uyandırmıyordu.

Kadınların saçlarını örtmesi, tüm güzelliklerini erkeği için koruduğu anlamını ifade ediyordu. Bir kadın örtünüp rahibe olunca rahibelik şapkası ve altındaki kısa saçları onun dünyadan yüz çevirdiğini ve güzelliklerini feda ettiğini gösteriyordu. Tapınaklardaki rahiblerin de başlarını tıraş etmesi, Kelimelerin bir

adeti idi ve yaptıkları sözleşmenin bir göstergesi olarak saçlarını tıraş ediyorlardı. "(Resullerin işleri, 18. Bab, 18. ayet)

Papaların ve Hristiyan Kardinallerin Dini Emirleri

Havariler, ondan sonra gelen Papalar ve dini emirleri kilise ve Hristiyanlık açısından saygın kabul edilen ilk dönem büyük kardinalleri, tam bir şiddetle kadınları tam örtünmeye ve zahiri süslenmelerden sakınmaya davet etmişlerdir.

Londra Üniversitesi üstadlarından Doktor Hekim İlahi "Zen ve Azadi" adlı kitabında Avrupalılara göre kadının durumu beyan ettikten sonra Hristiyanlara göre kadının örtünme durumu hakkında şöyle demektedir: "Sizlere Hristiyanların iki mercisi olan papaz Clement ve Tertullian'ın inançlarından bir bölümünü aktaracağım:

"Kadın tümüyle örtülmelidir. Kadın sadece evinde örtünmeyebilir. Zira yabancı gözlerin kendisine bakmasını sadece üzerine örttüğü elbise engelleyebilir. Kadın yüzünü açıkça göstermemeli ve başkasının günaha düşürmemelidir.

İman sahibi Hristiyan bir kadının süslenmesi Allah nezdinde hoş bir şey değildir. Hatta doğal güzellikleri bile gizlemeli, unutulmalıdır. Zira görenler için bu bir tehlikedir. Saçlarını süslemek, makyaj yapmak ve bezenmek sadece hayasını kaybetmiş kadınların yaptığı bir iştir.

Ey kadın! Sakın yüzünü süsleyip değiştirme, başına süs takma, çok sade ol. Kulaklarını delerek

dağlama; değerli kolye, künye ve takılar takma. Saçlarını boyama, altın halhal takma, zahiri yüzünü değiştirme. Dul kadınların görevi evde oturmak, dua etmek, oruç tutmak ve gününü sürekli Allah'a vermektir."

Lang Don Davis bu konuda şöyle diyor: "Böylesine şehvet uyandıran hafif meşrepli, moda düşkünü ve takı hayranı kadınları eve kilitlemekten başka bir çare yoktur."

İşte bu ilk Hristiyan alimlerinin inançlarından bazılarıdır.

Bunların yanı sıra Hristiyan alimleri kadınları kiliseye hizmete ve bekarlığı tercih etmeye teşvik ediyorlardı. Onları Mesih'in gelini olmakla müjdeliyorlardı. Long Don Davis bu konuda şöyle diyor: "Bu Mesih'in gelinlerine tahrik edici bir şeye bakmamalarını, gözü bir günah kapısı olarak görmelerini, tüm günahların bu kapıdan girdiğini ve Havva'nın önce yasaklamış elmayı görüp sonra da yediğini öğretiyorlardı.

Ey bacı ve ey Mesih'in gelini. Sen tahrik edici bir şeye bakınca sende günah işleme duygusu uyanmaktadır. Senin gözün bir erkeği görünce Havva'nın gözü elmayı görmüş gibi olmaktadır.

Ey Mesih'in gelini, Allah kuyuyu kapat diyor, eğer kuyuya bir canlı düşerse oraya kuyuyu açana eyvahlar olsun. Kadının yüzü de işte bu kuyuya benzemektedir. Kadının boynu, pazıları ve göğsü bir erkeğe gösterilir de o şahıs bu kuyuya düşerse kıyamet gününde suçludur, ama kadın daha çok suçludur. Bir çok kadın kendini

göstermekle erkekleri tahrik edip vesveseye düşürdüğü için elim bir azaba çarptırılacaktır. Zira bir erkeği tahrik edip onu günaha düşüren kadın da o günaha ortaktır.

Göz bu kadar tehlikeli ise o halde kesinlikle dil daha tehlikelidir. Evet, yılan ile uzun uzun konuşan Havva ve Cebrail ile az konuşan da Meryem idi. Havva hiç korkmadan yılanla uzun uzadıya konuştu. Oysa Meryem Cebrail ile az konuşmaktan bile korkuyordu. Hatta Rahibe kilise penceresinden ve kapısından bile dışarı bakmamalıdır. Hiçbir erkek ile konuşmamalıdır; göz, ağız ve kulağını kapatmalı ve böylece görmemeli, konuşmamalı ve duymamalıdır.

Mesih'in gelinleri güzel sesli ve tatlı yüzlü olmalıdır. Mesih'in eş seçtiği güzeller bunlardır. O halde Mesih'ten başka hiç kimsenin sizi görmesine ve hiçbir kulağın sesinizi işitmesine izin vermeyin.

Ey gelin, güzellikler dolu dünyanı Mesih için koru ve ey İsa'nın eşi! Uyan, eğer kimin eşi olduğunu bilmiyorsan şimdi bil. Ey göklerin kraliçesi! Eğer bu eşini unutmuşsan o halde bu tapınaktan dışarı çık. Et şehvetlerinin peşinden koş. Git ve gözlerini rengarenk yemeklere dik, dilini boş lakırdılarla parlat; kulak ve burnunu duyulacak ve koklanılacak şeylerle çalıştır; et ve tenini dokunma sahnesinde sergile.

Kadının çarmıha gerilmesi bir tek öpücük kondurulmasından ve bu günaha düşmesinden daha iyidir. "

Sadece baş ve yüzü örtmek ve her türlü süslenmeden uzak kalmak ile değil, bekaret ve evlilikten uzak kalıp erkeklere karışmaktan uzak kalmakla da görevli idiler.

Mukaddes insanlar bu konuda belirli programlar hazırlıyor ve kendilerini tehzip etmek isteyen geç kızlara veriliyorlardı. Will Durant onlardan biri hakkında şöyle demektedir: "Mukaddes Cerium, Eustokyom adlı bir kıza şu mektubu yazmıştır: "Bekaret fikir ile bile ortadan kalkabilir. Oruç sebebiyle bedenleri zayıf, yüz renkleri soluk kimseleri arkadaş edin, her gün oruç tut. Yatağını göz gözyaşlarıyla ıslat ve bırakın da odanızın yalnızlığı gözetleyiciniz olsun. "

Gördüğünüz gibi kilise mukaddeslerinin dini emirleri Hristiyanlığın örtü hakkında ne kadar katı kurallara sahip olduğunu açıkça gözler önüne sermektedir. Kitab-ı Mukaddes'ten nakledilenler esasınca yüz ve başı örtmek, makyajdan kaçınmak, saçlarını yaptırmaktan ictinab etmek, boyamaktan sakınmak, susmak, erkeklere karışmaktan uzak durmak ve yabancı erkeklere bakmamak birer dini farzdır ve Hristiyanların dini adap ve görevlerinden biri sayılmaktadır.

Hristiyan kadınların pratik sireti hususunda da şaşılabilecek örneklerle rastlamaktayız. Elbette burada akla şu soru gelmektedir: "Zerdüş, Yahudilik ve Hristiyanlıkta var olduğu söylenen örtünme

hakkındaki bütün bu katı kurallara ve şiddetli vurgulara rağmen neden batı dünyası örtünmeyi İslam'a isnat etmiş ve örtü aleyhine büyük kampanyalara girişmiştir?"

İncil'deki ayetler ve kilise mukaddeslerini önemle açıkladıkları hususlar ışığında büyük bir arzu veya toplumun örfüne riayet etmek için Hristiyan dininin adap ve geleneklerine uyan mümin kadınların pratik siretini zihinlerde betimlemek mümkündür. Ama Hristiyan kadınların, özellikle de amelleri Hristiyan kültürünün tam bir görüntüsü sayılan ilk çağlardaki kadınların pratik siretini doğru bir görüntüsünü verebilmek için bu konuda tarihçi ve yazarların sözlerini nakletmek istiyoruz. Örneğin, "Zen der Hukuk-i İslam" kitabı şöyle yazıyor: "Hristiyanlar ve Avrupalılar arasında örtü yaygın bir adet idi. Bu adet 13. asra kadar da sürdürülmüştür. O tarihten itibaren azalma kaydetmiştir."

Hakeza "Zen ve Rehayi" adlı kitapta şöyle yazılmıştır: "Tevrat ve İncil'de de eskiden kadınların yüzlerini peçeyle örttüklerine işaret edilmiştir." Larousse, "Himar" (dış örtü) kelimesi hakkında şöyle demektedir.

"Yunanlı kadınlar evlerinden dışarı çıkınca "Himar" (dış örtü) ile örtülüyordu. Onunla bugünkü doğu kadınları gibi yüzlerini örtüyorlardı. Hristiyanlık da kadının Himar ile örtülmesini onayladı. Avrupa'ya gidince de iyi görüldü. Kadınlar sokaklarda ve namazlarda "himar" örtülüyorlardı. Orta çağda, özellikle de Avrupa'da "himar" yaygın bir hale gelmişti. Himarın alt tarafı kadının omuzlarını örtüyor ve neredeyse yere geliyordu. Bu adet 13. Asra kadar da devam etti.

Will Durant daha çok kadınların örtüsünün kötü taraflarını göstermeye çalıştığı halde, "Hristiyanların evrensel ahlak ve geleneği" başlığı altında Hristiyan kadınların pratik sireti hususunda şöyle yazmaktadır:

"Asil kadınlar uzun keten gömlek giyiniyorlardı. Onun üzerine sansar tüyünden yapılmış, manşetli, ayaklara kadar uzanan uzun bir örtü örtünüyorlardı. Bunun da üzerine de yalnız kaldıklarında üzerlerinden sarkan, yabancılar karşısında ise sağlam bir iple bedene düğümlenen yarım beden bir elbise giyiniyorlardı. Zira yüksek tabakadan olan tüm kadınlar vücutlarının incelmesine büyük özen gösteriyorlardı."

Will Durant daha sonra şöyle demektedir: "Ahlaki ilkelere riayet edilmesi gerektiğini şiddetle savunanlar, süslü inci kemiklerini veya güzel ayakkabılarını göstermek için gittikçe elbiselerini bir iki parmak yukarı çıkaran kadınlara itiraz ediyorlardı. Oysa kadınların topukları

ilk etapta göze çarpan bir şey de değildi. Dante sürekli olarak ince elbiseleriyle göğüslerini gösteren kadınları kınıyordu. Hristiyan alimleri ve kardinaller kadınların elbisesi hususunda bir çok oturumlar düzenliyor ve kadınlar için elbisesinin nasıl olması gerektiğini tayin ediyorlardı.

Keşişler çarşaf ve baş örtüsünü Hristiyan ahlakının temellerinden biri olarak kabul edince kadınların isteği üzere altın işlemeli ipekten çarşaflar dokundu. Bu çarşafların altında kadın öncekinden on kat daha fazla güzel göründü.

Böylece gözler daha çok onlara dikkat eder oldu. Guyot adıyla bilinen Proving ruhbanlarından biri kadınların çok boya süründüğünü bu yüzden kilisedeki resimleri boyayacak boya kalmadığını ileri sürerek kadınları eleştiriyordu. Cemaati uyararak peruk taktıkları ve saç ile yüzlerini güzelleştirmek için yumuşak fasulye ve dişi sütünden yapılmış macunlar sürdükleri taktirde Arasat'taki (Cennet ile cehennem arasındaki) duruşlarını en azından asırlarca uzatmış olacaklarını dile getiriyorlardı.

Rimersburg ehlinden olan Beertold 1220 yılında çok açık bir dille kadınları süslü peçeler takmaktan alıkoyuyor, şiddetli kınıyor ve erlerine şöyle hitab ediyordu: "Siz erkekler bu işe son verebilir ve erkekçe buna karşı koyabilirsiniz. Önce güzel sözlerle uyarın; olmadı cesurca bir adım öne çıkarak peçesini alıp yırtın, kopan dört veya on saç telini de ateşe atın."

Bu tarihi metinler esasınca çarşaf örtünmek ve yüzünü örtmek Hristiyan kadınların ahlaki ilkelerinden biri sayılıyordu. Hristiyan kadınlar buna riayetle el çekmiyor, hatta bu örtülerini bir kenara bırakacaklarını akıllarına dahi getirmiyorlardı. Sadece bazıları süslü çarşaf veya peçe kullanıyorlardı ki bu da din büyükleri tarafından şiddetle kınanıyor, eleştiriliyordu.

Will Durant, "Kilise'nin yaygınlaşması" başlığı altında kadınların kiliselerdeki varlığı, gidiş gelişi ve dini gelenekleri hakkında ise şöyle diyor: "İssiz odalarda veya küçük mescitlerde toplanıyor, tapınaklar esasınca kendi aralarında örgütleniyordu. Her dini grup Ekklesia olarak adlandırılıyordu.

Bu yunanca kelime, belediyeler esasınca örgütlenen devletlerde "Halk konseyi" olarak ifade ediliyordu. Bu dini gruplara kadınlar da kabul ediliyordu. Hatta bireysel rollerde bir yere kadar öncelikli idiler. Ama kilise onlardan itaat dolu bir hayat ve yerine dönüş hareketi ile müşrikleri utandırmasını istiyordu.

İbadet etmek için sadece çarşaf giyebilirlerdi. Zira saçları da erkekleri uyarıcı kabul ediliyordu. Hatta meleklerin bile namaz kılarken onlar yüzünden ilgisinin dağıldığını söylüyorlardı.

Öyle ki bu yüzden Yermiya saçların tümüyle kesilmesi gerektiğine inanıyordu. Hristiyan kadınlar her türlü süslenme ve bezenmeden çekinmek zorundaydı. Zira bu takdirde keşişin verdiği ve ölülerin başına inen bereketin kimin başına düştüğü belli olmayacaktı. Pavlus kendi cemaatine bu konuda çok katı emirler veriyordu.

Kadınların kilisede susmalarını istiyordu. Kilisede en alt köşeye oturmalarını söylüyordu. İhtiyaçları olay şeyi evlerinde eşlerinden istemelerini emrediyordu. Zira ona göre kadının kilisede konuşması doğru değildi. Kilisede erkeğin başında bir şey olmaması gerekiyordu. Zira o Allah'ın sureti ve Allah'ın celalinin mazharıdır; kadın ise erkeğin celal mazharıdır.

Zira erkek kadından değildir ve kadın için yaratılmamıştır. Aksine kadın erkek için yaratılmıştır. Dolayısıyla kadın başını bir şeyle örtmelidir ve bu onun itaat ettiğinin en açık göstergesidir."

Will Durant kadın ve erkeğin yan yana gelmemesi hususundaki örf ve adetler için şöyle yazmaktadır. "Yunun kilisesinde, bazen de Latin kiliselerinde adet olduğu üzere dini adabın icra edildiği anda erkek ve kadınlar ayrı yerlerde otururdu."

Will Durant Hristiyanların merkezi sayılan Atina şehrindeki kadınların yaşam biçimi hakkında ise şöyle demektedir: "Kadınlar sadece tümüyle örtüye riayet ettikleri ve kontrol altında bulundukları takdirde yakınlarını ve dostlarını ziyaret edebilir, dini merasimlere ve toplantılara katılabilirdi. Başka zamanlarda evinde oturmalı ve hiç kimsenin pencereden dahi kendilerine bakmasına izin vermemeliydi.

Onların ömrünün çoğu evlerin arkasındaki haremlik bölgede geçiyordu. Hiç bir erkeğin oraya girme hakkı yoktu. Eşlerinin misafiri geldiği zaman da kadın onlara gözükmekten kaçınıyordu.

Kadınların Hicabını gösteren resimler

Avrupa halkının ve Hristiyanların örtüsünü gösteren resimler de kadınlar arasında örtüye tümüyle riayet edildiğini göstermektedir: "Brown Washnaider, "Farklı milletlerin örtüsü"

kitabında Hristiyan kadınların örtülü resimlerini yayınlamıştır. Bu resimlerde kadınlar uzun elbiseler giymiş ve başlarını tümüyle örtmüşlerdir."

Örneğin Ermenilerin örtüsü hakkında şöyle yazılmıştır: "Bugün İran'ın bazı bölgelerine yaşamakta olan Ermeniler genellikle İsfahan'dan etrafa dalmışlardır. Bu azınlık hayat ile uyum içinde yaşamakta ve tümüyle köylerde yaşamaktadırlar. 9 asır önce giydikleri geleneksel elbiselerini giymektedirler. Şenliklerde de yakın geçmişe ait süslerini ve takılarını kullanmaktadırlar."

Madam Dive Lafeva 80 yıl önce İran'a gezmiş, ülkedeki Ermenilerle görüşmüş ve şöyle yazmıştır: "Ermeni kadınlar uzun bir ipek elbise giyerler. Gömüşten, altın yaldızlarla işlenmiş kemerleri vardır. Bu kemerleri yaklaşık bacaklarına kadar uzanır. Giydikleri elbiseleri oldukça süslüdür, çok güzel dikilmiştir. Güzelliğini ve süslülüğünü azaltan tek şey yüzlerini örttükleri ince beyaz bezdir.

Fazla gerildiği için yüzü çirkinleştirmektedir. Ermeni kadınlar evinden çıkarken yüzlerini bu peçe ile örtmektedirler. Evlendikleri zaman evde de sürekli bunu takmaktadır. Sokaklarda ve kilisede elbiselerinin üstüne de geniş bir örtü örtünürler. Eğer üst taraflarını güzel göstermek istiyorlarsa bu peçelerine güzel bir şekil verirler."

İran'a yolculuk yapan Alman oryantalist Henry Rene Ermeni kadınların örtüsü hakkında şöyle demektedir: "Henüz mü henüz birkaç asır önce Kafkas yakınlarındaki Celfa'da örtündükleri örtüyü terk etmemişlerdir.

Ermeni kadınlar beyaz bir çarşaf örtünmekte, altında da rengarenk sarı ve kırmızı elbiseler giymektedirler. İsfahanlı kadınların aksine yüzleri örtülü değildir. Bununla birlikte başlarına ince bir külah örtmektedirler. Külahın üzerine de beyaz bir parça atmaktadırlar. Ayrıca da katlanmış üç köşeli beyaz bir örtüyü çenelerinin ve ağızlarının üzerine örtmektedirler. İki köşesini külahın

üzerinden yukarı çekmekte ve bağlamaktalar. Gerekliği zamanda bu parçayı çenelerinden ağızlarına ve burunlarına kadar çekmektedirler. Bu işi doğu Azerbaycanlı kadınlar da başörtüleri ile yapmaktadırlar.

a.g.e., 14. bab, 34-36. ayetler.

İncil, Pavlus'un Timoteos'a 1. mektubu, 3. bab, 11. ayet

Matta İncili, 5. Bab, 28-30. ayetler.

Bernaba İncil'i, 119. bölüm, 5-9. ayetler

Sefinet'ul Bihar, c. 2, s. 596, Nazar maddesi

Doktor Şeyh Muhammed Sadiki, Feteyatna (Dar'ul Muhacir), s. 4

Sermon on the Mount

Bu şiirlerin ciddi bir yorumu olarak "Yedinci gün Adontistleri" her türlü altın ve mücevheri, hatta

nişan yüzünü haram bilmişlerdir.

Mirça Elyade, Ferheng ve Din, s. 490

Doktor Hekim İlahi, Zen ve Azadi, s. 53

a.g.e., s. 46-65

Will Durant, Medeniyet tarihi, c. 10, s. 86

Ebul Fazl Haziki, Zen ez nezer-i Hukuk-i İslami, s. 160

Ali Rıza Efşarniyan, zen ve Rehai-i Niruha-i Tevlid, s. 191

Muhezzeb, Zen ve Azadi, s. 65

Will Durant, Medeniyet Tarihi, c. 13, s. 495-500, az bir tasarruf ve özetle...

a.g.e., c. 13, s. 328

a.g.e., c. 5, s. 91, Muhammed Cenabzade, Zen eznezer-i Tarih, s. 7 de bu tabirlerin benzerini

ifade etmiştir.

Brown Washnaider, Farklı Milletlerin Örtüsü, s. 116

Sefername-i Dive Lafeva, s. 225

Sefername-i Ez Horasan ta Behtiyari, s. 965